

AMERİKAN VE İNGİLİZ BASININDA İLİNDEN İSYANI (1903)

Yakup AHBAB*

Giriş

* Dr., yakupahbab@hotmail.com

1877/78 Osmanlı-Rus savaşından sonra yapılan Ayastefanos Antlaşması'yla kurulan büyük Bulgaristan, Makedonya bölgesini de büyük ölçüde içine almaktaydı. Aynı yıl imzalanan Berlin Antlaşması, daha önce imzalanan Ayastefanos Antlaşması'nın rafa kaldırılmasına neden olurken, Büyük Bulgaristan'ı da üçe bölmekteydi. Berlin Antlaşması ile Bulgaristan Prensliği tesis edilirken, Doğu Rumeli adı altında bir de özerk bir eyalet oluşturuldu. Makedonya bölgesini kapsayan kısım ise reformlar yapılması şartıyla Osmanlı idaresi altında bırakıldı. Bulgaristan Prensliği 1885'te Doğu Rumeli vilayetini ilhak etti. Bulgar siyasetinin bundan sonraki hedefi ise Makedonya'yı ele geçirmektir. Bunun için ilk önce Makedonya'daki Bulgar varlığının güçlendirilmesi gerekiyordu.¹

1893 senesinde Sofya'da bulunan bir grup Makedonyalı öğrenci, Makedonya'nın otonomisini elde etmek

---

¹ Geniş bilgi için bkz.: Aydın, 1992; Bulgar Ekzarhlığı'nın aracılığıyla aktif bir kilise ve okul siyaseti yürütülmeye başlandı. Makedonya'nın değişik bölgelerinde Bulgar kilisesinin ve propagandasıyla Bulgar etkisi gittikçe yayılmaya başlayınca Sırp hükümeti de aktif bir okul siyaseti uygulamaya başladı. Ahabab, 2015: 113-128.

amacıyla, *İç Makedon İhtilal Örgütü*'nü (*Vitreşna Makedonska Revolyutsionna Organizatsiya*) kurdu. 1895 yılında gerçekleşen, IMRO'nun örgütlediği Melnik Ayaklanması, Osmanlı Devleti'nin ayaklanmayı önceden öğrenip hazırlık yapması nedeniyle başarısızlıkla sonuçlandı. Bu gelişmelerin ardından örgüt isim değiştirerek *Makedonya-Edirne Devrimci İç Örgütü* adını aldı. Makedonya'da iyice örgütlenen İç Makedon İhtilal Örgütü 1898'den itibaren silahlı çete hareketine başladı ve Makedonya'yı etkisi altına aldı. Örgüt Avrupa'nın müdahalesini sağlayabilmek için 1902'de Cuma-i Balâ'da bir isyan başlattı. Osmanlı kuvvetleri tarafından bastırılan bu isyandan sonra Avrupa devletlerinin talebi üzerine Osmanlı hükümeti *Vilâyet-i Selâse*'de reform yapılmasını kabul etti.² Babiâli, Avrupa'nın Makedonya vilâyetlerine müdahale gerekçesini ortadan kaldırmak için bir takım idari düzenlemelere girişti ve Ka-

Harita. Coğrafi Makedonya
(Andrew, 2008:8)

² Aydın, 1997: 68; Aralık 1902'de "*Rumeli vilâyâtının tanzim ve idaresi hakkında kaleme alınub neşir ve ilanıyla icraatına ibtidar olunmasına Meclis-i Vükelâ kararıyla bi 'l-istizân irade buyurulan Talimat*" umuma ilan edildi. İlan namede İstanbul'da kurulan komisyon şöyle geçiyordu: "*Vulâtin mevâdd-ı mezkûre hakkındaki icraatına ve müfettiş-i umumînin teftişâtına dair Babiâli 'ye vukû 'bulacak iş 'ârâtın mercî-i tedkiki olmak ve icab eden mevâd için vulât ve müfettiş-i umumî ile muhabere etmek ve kararlarını makam-ı sadarete bilatehir beyan etmek üzere Babiâli 'de bir reis ile üç azadan mürekkeb bir komisyon teşkil kılınması.*" BOA, BEO, no.1958/146786.

sım 1902 tarihinde *Rumeli Vilayetleri Hakkında Talimat*'ı yayınladı.³ 1902 yılı sonlarından itibaren Vilayet-ı Selâse olarak tanımlanan Selanik, Kosova ve Manastır vilayetleri *Müfettiş-i Umûmi* Hüseyin Hilmi Paşa⁴ tarafından yönetilmeye başlandı.⁵

1902 yılı sonlarında Makedonya'ya Avrupa müdahalesi tehditleri üzerine Sultan Abdülhamid tarafından kurulan *Vilayet-ı Şahane Müfettişliği* 1908 Temmuzunda II. Meşrutiyetin ilanı sonrasında lağvedilmeye kadar devam etti.⁶

1. İsyanın Patlak Vermesi ve Süreci

1903 başlarında Makedonya ile en çok ilgilenen büyük devletler Rusya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Viyana'da kararlaştırdıkları reformların Osmanlı hükümeti tarafından kabul edilmesini ve Makedonya'da uygulanmasını talep etti. Osmanlı hükümetince kabul edilen bu reform paketi İç Makedon ihtilal Örgütü'nün beklentilerini yerine getirmekten uzaktı. Makedonya'ya daha geniş özerklik hakları sağlamak isteyen örgüt 1903 yazında meşhur İkinden İsyasını başlattı.⁷

Genel isyan için hazırlıklarını yoğunlaştırmış olan Bulgar Komiteciler, 2 Ağustos 1903 günü Slavların İkinden⁸ dedikleri Aziz İlya (Aya İlya, St. Elie, St. Elijah, İlyas Peygamber) yortusunda Makedonya Bulgar komiteleri Osmanlı Devleti'ne karşı Manastır Vilayeti'nde silahlı bir ayaklanma başlattı.⁹ İsyana Makedonya'daki bütün Hıristiyanların silahlı olarak katılması çağırısı yapıldı. Ancak ayaklanma çağırısına

³ BOA, *Y.PRK.*, no. 31/56; 32/24; 32/38; BOA, *Y.PRK.UM.* no. 61/60; BOA *Y.PRK.ASK*, no. 188/28; BOA *Y.PRK.DH*, no. 12/19; BOA, *Y.MTV*, no. 238/40; 238/41; 238/22.

⁴ Aydın, 1998: 550-551; Yeşilyurt, 2013: 257-285; Uzer, 1987: 84; Kutlu, 2007: 201-202; Yarcı, 2013: 80-81; Hacısalihoğlu, 2003: 106; *Derby Daily Telegraph*, Tuesday, 2 December 1902; *Western Daily Press*, Tuesday, 02 December 1902; *Lancashire Evening Post*, Tuesday, 2 December 1902.

⁵ BOA, *Y.A.RES.* no. 118/82; *BEO*, no. 1957/146718; 1959/146916; BOA, *TFR. I. M*, no.1/35; BOA, *İ. DH*, no. 1404/1320/Ş 48; BOA, *Y. PRK. ASK*, no. 187/85.; BOA, *TFR. İ. A*, no. 1/3; *Sheffield Daily Telegraph*, Monday, 8 December 1902; ayrıca bkz. Özbek, 2004: 83.

⁶ Kırımızi, 2013: 973-1014.

⁷ Hacısalihoğlu, 2003: 437-444.

⁸ Günümüzde İkinden Kuzey Makedonya'da Üsküp'ün batısında Kumanova'nın doğusundaki bölgeye de adını vermiştir.

⁹ *The New York Times*, Wednesday, 12 August 1903.

Bulgarlar dışında diğer Hıristiyan unsurlar katılmadı.¹⁰

3 Ağustos günü Osmanlı hükümeti bölgeye kırk bin askerini sevk edileceğini açıkladı.¹¹ Ancak askerlerin bölgeye gönderilmesi, diplomatik çevrelerde rahatsızlık meydana getirdi.¹² Nitekim Avusturya, Almanya ve Rusya temsilcileri sadrazamdan suçluların cezalandırılmasını ve reform çalışmalarının tehlikeye atılmaması konusunda hükümeti uyardı.¹³

Komite, isyanın başlama noktasını Manastır Vilayeti olarak belirledi. Bunun çeşitli nedenleri vardı. Osmanlı birlikleri burada Makedonya bölgesinin kuzeyine göre çok daha zayıftı. Babıâli, Bulgarların Makedonya bölgesindeki eylemcilere desteğinden ve ayrıca Arnavutların eylemlerinden dolayı birliklerini Makedonya'nın kuzeyinde yoğunlaştırmıştı.¹⁴ Üstelik Avrupalı devletlerin kontrolünün Makedonya bölgesinin güneyinde yoğunlaşmış olması, Osmanlı birliklerinin Manastır ve civarında daha etkisiz olmasına neden oldu. 500 kişilik bir güç 3 Ağustos 1903 günü Kruşevo'ya girerek burayı işgal etti ve buradaki birçok önemli noktaya saldırdı.¹⁵ Kruşevo Kasabası'nın isyancıların eline geçmesi ile

¹⁰ Saygılı, 2003: 69-94.

¹¹ *Aberdeen Journal*, Monday, 3 August 1903; *Sheffield Daily Telegraph*, Monday, 3 August 1903; *Western Times*, Monday, 3 August 1903; *Western Daily Press*, Monday, 3 August 1903; Yine aynı gün Selanik-Manastır arasındaki telgraf telleri kesilmiştir; *Derby Daily Telegraph*, Tuesday, 4 August 1903.

¹² The New York Times 6 Ağustos 1903 tarihli sayısında merkezi hükümetin bölgede başlayan isyan hareketinden son derece rahatsız olduğunu ve isyanın bastırılması için Makedonya'ya takviye kuvvet gönderileceğini de haberin detaylarında okurlarına aktarmıştır. Gazetenin İstanbul'daki muhabirinin aktardığına göre Osmanlı hükümeti Makedonya'daki durumun izahı için yabancı temsilciliklerle iletişim kurmaya çalışmaktaydı: *The New York Times*, Thursday, 6 August 1903.

¹³ *Lancashire Evening Post*, Thursday, 6 August, 1903.

¹⁴ Gazetelerdeki haberlere göre Bulgar isyancılarının Manastır'daki birçok Müslüman köyüne saldırarak genel isyanı başlatmışlardır. On bin isyancının Türk ordusuna saldırırken diğer bir grubun da Manastır Vilayeti'nde saldırılar yaptıkları aktarılmaktadır. Hüseyin Hilmi Paşa'ya dayandırılan haber de ise isyancıların Kastoria'ya saldırarak buradaki ahaliyi katlettikleri, ayrıca hapisanedeki tutukluları da diri diri yaktıkları belirtiliyordu. Saldırıların esnasında bazı Rumların da katledilmesi üzerine Yunanistan bölgedeki Rum reayanın korunması talebini Babıâli'ye ilettiği. *Sunderland Daily Echo and Shipping Gazette*, Monday, 10 August 1903; *Gloucister Citizen*, Monday, 10 August 1903.

¹⁵ Bulgar isyancılar Kruşevo hükümet konağını havaya uçurmuş ve elli Türk hayatını kaybetmiştir. İsyancıların vahşice saldırımları Müslüman ahaliyi dehşete düşürmüştür. 9 Ağustos'ta Hüseyin Hilmi Paşa isyancıların Kastoria'ya saldırarak ahaliyi çoluk-çocuk demeden katlettiklerini bazıları da canlı canlı yaktıklarını duyurmuştur. Bulgar çetelerinin yapmış oldukları saldırılara karşı Müslüman ahali birlikler kurmuş ve isyancılara karşı kendilerini korumaya çalışmıştır. *The New York Times*, Sunday, 9 August 1903; Tuesday, 11 August 1903.

İllinden İsyanı doruk noktasına ulaştı.¹⁶ Bulgar köylülerinin isyancılara yardım etmesi Makedonya'da şiddetin artmasına neden oldu.¹⁷

Kruşevo'ya hâkim olan komite bir meclis toplayarak altmış kişiyi meclis üyesi seçti ve burada Kruşevo Cumhuriyeti'ni kurdu. Ancak kurulan bu cumhuriyetin ömrü sadece on gün sürdü ve 13 Ağustos 1903 tarihinde Bahtiyar Paşa'nın Kruşevo'yu isyancıların elinden geri almasıyla Kruşevo Cumhuriyeti son buldu.¹⁸

Komiteciler, isyan boyunca Müslüman köylerini basıp ahalisini katletti¹⁹, demiryolu ve köprüleri havaya uçurdu²⁰, telgraf hatlarını tahrip etti, hükümet konaklarını ve jandarma karakollarını yaktı, yıktı.²¹ İsyan geniş ölçüde Arnavut redif birliklerinin seferber edilmesiyle Ekim sonunda ancak bastırılabilirdi. Esasen "Avrupalı bir dış güç tarafından desteklenmediği takdirde ayaklanmanın başarılı olamayacağı aşikârdı."²²

Makedonya'daki isyan ve kargaşa üzerine Rus Çarı ve Avusturya-Macaristan İmparatoru Eylül 1903'te Mürzsteg'de buluşarak yeni bir reform paketi hazırladı. Diğer büyük devletlerin de onayladığı Mürzsteg Reform paketine göre Makedonya'nın ıslahı için Avrupa'dan askeri ve sivil ajanlar gönderilecek

¹⁶ Kruşevo'da 8-9 Ağustos'ta meydana gelen çatışmada her iki taraftan toplam 160 kayıp verilmiştir. *Manchester Courier and Lancashire General Advertiser*, Monday, 10 August 1903.

¹⁷ The New York Times'a göre isyan her ne kadar yerel Bulgar ahali tarafından destek verilse de maddi nedenlerden ötürü başarısızlığa uğrayacaktır: *The New York Times*, Saturday, 8 August 1903; Debre'deki Bulgarlar Arnavutları kışkırtmaya çalışmıştı. Fakat hükümetin Arnavutları teskin etme çabası netice vermiş ve köylerini terk etmiş olan Arnavutlar evlerine geri dönmüştü. İsyanın Makedonya geneline yayılmasından endişe eden yabancı sefaretlar Osmanlı hükümetine Müslümanların isyancılarla çatışmasını engellemesi gerektiğine dair tavsiyelerde bulunmuşlardı: *The New York Times*, Sunday, 9 August 1903.

¹⁸ Saatçi, 2004: 67.

¹⁹ Bulgar çeteleri Türk ve Arnavut köyünü yakıp yıkmışlardır: *Manchester Courier and Lancashire General Advertiser*, Saturday, 15 August 1903.

²⁰ Aydın, 1989: 209-234; Vardar-Köprülü-Zelinkova arasındaki demiryolu köprüsü askeri trenin geçmesi esnasında isyancılar tarafından patlatılmıştır. Patlamada on asker şehit olmuş, on dokuz asker de yaralanmıştır. *Gloucester Citizen*, Monday, 17 August 1903; *Dundee Courier*, Tuesday, 18 August 1903; Bulgar çeteleri Üsküp-Selanik tren hattı üzerinde bulunan Vardar Nehri üzerinde bulunan demiryolu köprüsünü havaya uçurmuşlardır. *The New York Times*, Thursday, 13 August 1903.

²¹ Manastır'da Türk askerleri ile çete mensupları arasında çıkan çatışmada Türk askerinin kaybı 210 kişiyi bulmuştur. Ayrıca 800 Müslüman da çeteler tarafından katledilmiştir: *Western Gazette*, Friday, 21 August 1903.

²² Saygılı, 2003: 74.

ve bunlar Müfettiş-i Umûmi ile birlikte çalışacaktı.²³ Osmanlı hükümeti egemenlik haklarının zedelendiği gerekçesiyle önce kabul etmek istemediği bu paketi, büyük devletlerin ortak baskısı sonucu onaylamak zorunda kaldı ve böylelikle Makedonya’da reform dönemi başlamış oldu.²⁴

Buraya kadar anlattıklarımızdan sonra akıllara şu soru gelmektedir; Amerikan ve İngiliz gazeteleri Makedonya meselesine nasıl bakıyordu? Şimdi de bu soru veya sorulara çok fazla ayrıntıya girmeden birlikte cevap bulmaya çalışalım.

2. Amerikan Gazetelerinin İsyana Bakış Açısı

İlinden İsyanı’nın başlaması yabancı basının ilgisini çekmiş ve bu isyan ile ilgili haberler kamuoyunda yer almaya başlamıştır. İsyana ABD basınında da haber yapılmış ve ülke gündeminde gün geçtikçe daha fazla yer almaya başlamıştır. Basın isyanın bastırılmasına dek ayaklanma ile ilgili gelişmeleri çok kısa süreli gecikmelerle kendi kamuoylarına aksettirmişlerdir. Amerikan basınından Makedon ayaklanmasının nedeni, gelişimi ve burada masum ve savunmasız Hıristiyanlara karşı yapılan “acımasızca, barbarca katliamlar” (?) hakkında bilgiler edinilmiştir.

The New York Times gazetesi 10 Ağustos 1903 tarihli sayısında bize isyanın amacına dair bilgiler vermektedir. Habere göre isyanın amacı, Makedonya’nın tamamına yayarak bir otonomi elde etmek; bu olmadığı takdirde de en azından Avrupalı büyük devletlerin olaylara müdahalesi için zemin hazırlamaktı. Haberin devamında bu amaç doğrultusunda komitenin ayaklanmanın amacını açıklayan bir bildiri de yayınladığı ifade edilmekteydi. Ayrıca asilerin arzu ettikleri barış gerçekleşene dek silah bırakmayacaklarını da okuyucularına iletilmektedir.²⁵

²³ Troçki, 1995: 273-283; Tefvik, 2011: 379- 393; Karal, 1996: 302; Akkuş, 2011: 149-157.

²⁴ İSAM, *H.H.P.*, no. 164/3; ayrıca bkz. Dikici, 2010: 75-108; Bayur, 1991: 173; Beydilli, 1989: 96; İrtem, 1999: 240; Tokay, 1996: 44-46.

²⁵ *The New York Times*, Monday, 10 August 1903.

Resim 1. İsyân Öncesi Makedonya
(The Minneapolis Journal, 9 February 1903)

Amerikan basınında Makedon isyanı ile alakalı ilk haberlerden biri de 6 Ağustos 1903 tarihlidir. *The New York Times* gazetesinin “*Makedonya İhtilal*” başlığının kullanıldığı haberinde Makedonya komitesince isyanın Manastır, Ohri, Debre, Pirlepe, Seres, Demirhisar ve daha bir çok yerde eş zamanlı olarak başladığı ve isyancılar tarafından telgraf hatlarının kesildiği yazılıydı. *The St. Paul Globe* gazetesi ise 12 Ağustos’ta ilk sayfasından verdiği haberde Türklerin bu seferki işlerinin zor olacağını vurgulamaktaydı.²⁶

İsyanın ilk günlerinden itibaren ABD basınında devamlı olarak Hıristiyanların katledildiğine dair haberler yapılmıştır. Bu türden haberlerle kamuoyu yönlendirilmeye ve Osmanlı Devleti’ni baskı altına almaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Haberlere imza atanların bu şekilde Osmanlı birliklerinin isyana müdahalesini engellemeyi, Avrupa desteğini sağlamayı ve bölge halkının ayaklanmaya katılımını arttırmayı planlamakta oldukları akla gelmektedir.²⁷

²⁶ *The St. Paul Globe*, Wednesday, 12 August 1903.

²⁷ *The New York Times*, Monday, 10 August 1903.

Şimdi bu türden haberlere ait birkaç örnek verelim ki konu anlaşılır hale gelsin. The New York Times'ın isyanın başlamasından neredeyse bir hafta sonra yaptığı ve “Makedonya’da Katliam” başlıklı haberi şöyledir:

*Makedonya isyanı bölgenin tamamına yayıldı. Tüm ekinler yandı. Birçok yerden cinayet, hırsızlık ve adam kaçırmaya haberleri gelmekte. Mitroviçe’de yüz elli komite üyesi öldürüldü. Kruşevo’da yirmi beş asi öldürüldü, birçoğu da yaralandı. Kırçova’da neredeyse tüm Hıristiyanlar katledildi.*²⁸

ABD’de 7 Eylül 1903 tarihinde yayımlanan The Minneapolis Journal gazetesinin “Türk Birlikleri Hıristiyanları Öldürdü” başlıklı haberinde şunlar kaydedilmişti:

Gazetenin Bulgaristan kaynaklı verdiği habere göre “18.000 Türk askeri bölgenin en büyük yerleşim birimlerinden biri olan Kastorya’da köy ve kasabaları büyük ölçüde yakıp yıktı, talan etti... Buradaki maaşum sivillere Türk komutanı ‘Sizi Arnavut başı bo-

Resim 2. The St. Paul Globe, Wednesday, 12 August 1903.

**TURKISH TROOPS
KILL CHRISTIANS**

Insurrection in Monastir Is Stamped Out, the Troops Murdering the Christians Wherever Found.

Resim 3. The Minneapolis Journal, 7 September, 1903.

²⁸ The New York Times, Wednesday, 15 August 1903.

zuklara teslim etmeyeceğiz.' diye söz vermesine rağmen komutan bulunduğu taahhüdü yerine getirmedi, sözünde durmadı... Savunmasız insanların öldürülmesine engel olmadı...

İstanbul'da isyan esnasında burada yaşayan Bulgar ve Makedonların büyük bir kısmı bir kaç gün evvel önleyici tedbir olarak tutuklanıyor. Gözaltına alınıp tutuklananlar ise serbest bırakılmıyor. Artık Makedonya'dakiler değil İstanbul'da yaşayan Bulgar ve Makedonlar da katledilmekten korkuyorlar...

The Minneapolis Journal gazetesi, ikinci sayfada verdiği haberin detayında ise ABD'deki Bulgarların durumuna dair şu ifadeleri kullanıyor: "Chicago'daki Bulgar halk çıkması muhtemel bir Osmanlı-Bulgaristan savaşı için hem kampanyalar düzenleyerek maddi yardım hem de savaşıacak gönüllü asker topluyor..."²⁹

9 Eylül'de The New York Times gazetesinin manşete taşıdığı haber ise dehşet vericiydi; "Türkler 50.000 Kişiyi Öldürdü."³⁰ Bizce bu bilginin yalan veya yanlış olup olmadığı bir yana böyle bir haberin gazetenin manşetinden bu şekilde sunulması endişe vericidir.

Haberin devamında Türklerin Hristiyanlara karşı yapmış olduğu katliamlar şöyle anlatılmıştır:

Kentten alınan haberlere göre isyanın bastırılması için bölgeye önce askerler gönderildi, köyler boşaltıldı... Türk askerleri çocuk, yaşlı, kadın, bebek demeden on binlerce Hristiyan'ı vahşice katletti. Ormanlık alanlara iltica eden savunmasız Hristiyanlar askerler tarafından ormanın ateşe verilmesiyle diri diri yakıldı. Katliam sonrası kalanlarsa, daha yaşlarını tutamadan parça parça edilip Manastır'a getirildi. Bazıları oraya hiç ulaşamadı.

Tabi burada büyük bir ayrıntıyı da belirtmek gerek, katliamı yapanlar sadece askerler değildi, bu isyan sırasında Arnavut başı bozuklara padişah tarafından büyük görevler verildi, bu milisler için içine kişisel kinlerini de ekleyip katliama yeni bir boyut kattı. Burada yapılan caniliklere daha önce kimse şahit olmadı...³¹ Askerler tarafından kuşatılmış Bulgar halkı açlık ve soykırım korkusu içindeydiler.³²

50,000 KILLED BY TURKS

Appalling Reports of Bloodshed
in Valiyyet of Monastir.

Thousands of Refugees Starving to
Death in Mountains and Forests
—Policy of Extermination.

Resim 4. *The New York Times*,
Wednesday, 9 September 1903.

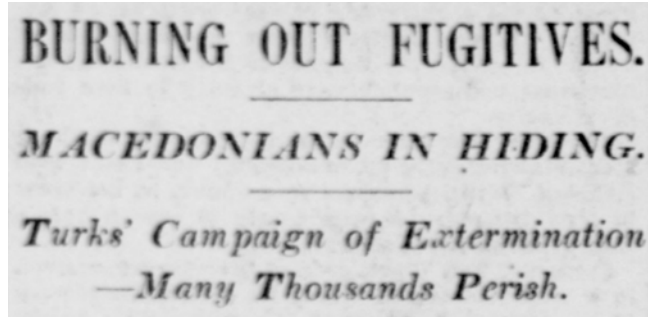
²⁹ *The Minneapolis Journal*, 7 September, 1903.

³⁰ *The New York Times*, Wednesday, 9 September 1903.

³¹ *The New York Times*, Sunday, 13 September 1903.

³² *The New York Times*, Monday, 11 September 1903.

Çatışmalarda isyancılardan kaç kişinin hayatını kaybettiğine dair resmi makamlar tarafından kesin bir bilgi verilmemesine rağmen özellikle Amerikan gazetelerinde meydana gelen saldırılarda gerçek ölü sayısı hakkında şoke eden iddialar vardır. Komitenin iddiası ise 30.000 kişinin öldürüldüğüdür.³³

Resim 5. *New-York Tribune*, 9 September, 1903.

Katliama dair *New-York Tribune*'de yer verilen iddialar birçok gazetede aynı şekilde yer aldı. Mesela *The Wichita Daily Eagle* gazetesi bunlardan biridir. Gazetede ki haberin detaylarında şunlar aktarılmaktaydı:

Makedonya'da yaklaşık yüz elli bin erkek, kadın ve çocuk dağ ve ormanlarda yaşamakta. Türkler bu ormanları ateşe vermekte. Diri diri yanmamak için buralardan düzlük alanlara kaçanlar da askerler tarafından öldürmekte. Manastır'a sekiz saat mesafede bulunan ve bir Ulah yerleşim birimi olan Gopesh Türkler tarafından ateşe verilmekte. Bununla da yetinmeyen Türkler birçok köylüyü de ateşe atmakta.

Otuz bin Türk askeri Palanka ve Kratova'da köyleri yağmaladı. Köy halkı öldürülme korkusundan yapılanlara ses çıkaramadı.

Komitenin açıkladığına göre otuz bin Bulgar öldürüldü. Bir o kadar insan da açlıktan ölmek üzere. Resmi olarak bir sayı söylenemese de katledilenlerin sayısı elli bini aştı. Görünüşe göre Türkler vilayetteki tüm Bulgarları yok etti.

İstanbul'dan gelen habere göre yabancı uyruklu muhabirler bölgede yaşananlar ile ilgili uydurulan haberlerden ötürü Makedonya'dan çıkarılmasına karar verildi. İstanbul'daki elçiler bu karar sonrası tepki gösterdi."³⁴

³³ *The New York Times*, Wednesday, 9 September 1903.

³⁴ *The Wichita Daily Eagle*, Wednesday, 9 September 1903.

The St. Louis Republic gazetesi de The Wichita Daily Eagle gazetesinin yukarıdaki haber ve değerlendirmelerini aynen aktarmıştır. Sadece habere ek olarak isyancılarla yapılan operasyonlarda önemli bir rol üstlenen Arnavut başı bozukların Manastır'a trenle giderken çekilmiş olan fotoğrafı ilk sayfasından paylaşmıştır. Arnavut başı bozukları için ise gazetede şu ifadeler kullanılmıştır; “*Bu düzensiz birlikler canilikleriyle tanıyor. Kurbanları arasında ayırım yapmayan bu başı bozuklar çocuk, kadın, yaşlı demeden herkesi katlediyor.*”³⁵

Amerikan *The Intermountain Catholic* gazetesi ise Kruşevo’da yaşananları şöyle aktarmıştır:

*İnsani durum ise hiç olmadığı kadar kötü. Saldırıların sonucunda yüz binlerce masum erkek, kadın ve çocuk öldürülmüş. Birçok kişi evsiz kalmış. İki üç gün sokaklarda kalan cesetlerin başında köpekler, köpekler yoksa da cesetleri domuzlar kemiriyor... Ölü bedenler çoktan çürümeye ve kokmaya başlamış, artık şehre ceset kokusu hakim olmuş. Şehir yağmalanmış, direniş gösterenler katledilmiş, kadınlara da tecavüz edilmiş...*³⁶

Resim 6. Arnavut Başıbozuklar Manastır'a Giderken (*The St. Louis Republic*, 9 September 1903)

³⁵ *The St. Louis Republic*, Wednesday, 9 September 1903.

³⁶ *The Intermountain Catholic*, Saturday, 29 August 1903.

The Ocala Banner gazetesi 11 Eylül tarihindeki sayısında Smilova'da yaşananlara geniş yer verdi ve katliamlarla ilgili dehşet verici iddialar ortaya attı. Haber şöyledir:

Türklerin Bulgarlara karşı yapmış olduğu bu korkunç katliamın dehşetini anlatmaya kelimeler yetmiyor... Şehir mezarlığa dönmüş, her yerde katledilmiş insanlar, yanan cesetler ve harabelerin arasından gelen yanmış insan etinin kokusu...

Hayatta kalan bir avuç erkek Türklerin yağma ve cinayetlerinden ailelerini umutsuzca korudu. Şehirdeki Türkler dağa çıkıp isyancılara katılmak isteyenlere cesaret verip ailelerini koruyacaklarına dair güvence verdiler. Buna rağmen onlar sözlerinin arkasında durmadılar. Bulgar erkekleri yola çıkar çıkmaz şehirde soygun ve katliam... Böyle hainlik böyle kalleşlik görülmedi!

Türkler yakaladıkları kadınların elbiselerini çıkartıp tek tek üstlerini başlarını arıyorlar. İşleri bittikten sonra kadınları öldürüyorlar. Burada küçük kızların kaderi annelerinin yaşadıklarından hiç farklı değil... Katliamın dışında bırakılan Amerikan misyonerleri, kendilerine bir zarar gelmesi korkusuyla yapılanlara ses çıkaramıyorlar.

Türkler kutsal kitapları olan Kur'an'ın emirleri doğrultusunda yaşlı, genç, erkek, kadın, çocuk ayırt etmeden her Hristiyan'ı öldürmeyi dini bir vecibe olarak algılıyorlar. Bu yüzden fanatik Müslümanların vahşeti sınır tanımıyor.

Yapılanların intikamını almak için Bulgar isyancılar Ohri yakınlarındaki üç Müslüman köyüne saldırı düzenledi. Saldırıda çok sayıda erkek ve kadın öldürüldü. Türklerin Bulgar bebeklerine yaptıkları gibi onlar da Türk bebeklerini doğradı. Türk hükümetinden isyancıların gerçekleştirdiği bu misillemeye sert tepki geldi. Hemen ardından profesyonel katiller olan Arnavut çeteleri Bulgarlara karşı saldırımları için serbest bırakıldı. Bulgarları öldürmek için hazırlanan Arnavutlar küçük gruplar halinde Makedonya'nın her tarafına dağıldı. Ama hiçbirini yaptıklarından dolayı yargılanmadı. Bu durum karşısında isyancılar her yerde göze göz diş diş bir mücadele verdi.

Devrimciler Türk casusluk ağını örnek alarak Manastır, Selanik ve diğer şehir ve kasabalardaki Türk memurlarının öldürülmesi için buralara suikastçılar gönderdi. Yapılacak suikastlar neticesinde Makedonya'da kamu düzeninin olmadığı, anarşi ve

kaos için de bir ortam oluşturarak Avrupalı güçlerin Türk hükümetine baskı yapmasını böylece Bulgarların bağımsızlığını sağlamayı amaçlamaktaydılar. Türk memurlarının tamamının öldürülmesi durumunda da yapılacak kanunsuz katliamlarda da Avrupalı ve Amerikalılar aynı acıyı çekecek.³⁷

The St. Louis Republic Eylül'ün 11'indeki sayısının ilk sayfasında şu habere yer vermiştir:

Türk askerleri Manastır Vilayeti'nin tamamında hemen her gün akıl almaz katliamlar yapıyor. Associated Press'ten edinilen bilgiye göre kendilerine duyulan kin ve düşmanlıktan dolayı Hıristiyanlar Müslümanlar tarafından katledilmekten korkuyor. Hemen hemen her yerde genç kızlar anne ve babalarının gözleri önünde tecavüze uğrayıp öldürülüyor.

Haberinde devamında ise Manastır Şehrinin durumu hakkında bilgiler verilmiştir:

Manastır'da bir süredir hayat durmuş durumda, sokaklar boş, dükkanlar kapalı... Öldürülme ve soyulma korkusu nedeniyle köylüler şehre gidemiyor. Konsoloslar evlerinde dışarı çıkamıyor...

İngiltere konsolosu Smilovo'ya giderek yaşanan olayları yerinde görmek istediğini Hilmi Paşa'ya iletti. Ancak Hilmi Paşa devrimcilerin konsolosa komplo kurabileceklerinden kendisine can güvenliğinin sağlanması konusunda güvence veremiyor...

On binlerce kişi, evsiz ve yiyeceksiz. Hüseyin Hilmi Paşa yiyecek ve kalacak yer yardımında bulunacağına dair konsolosa teminat verdi. Ama insanlar yemek için yalvarmalarına rağmen vaatlerin hiçbirini yerine getirilmedi.³⁸

Amerikan basınının isyana bakış açısını en iyi gazetelerde yayımlanan karikatürler yansıtmaktadır. Bu karikatürler Amerikan basınının isyana bakış açısını o kadar net bir şekilde anlatmaktadır ki başka söze gerek bırakmamaktadır. Şimdi de bununla ilgili bir kaç örnek verelim:

İsyan esnasında ABD gazetelerinde de Türkiye ve Türklere müteallik karikatürler çıkmıştır. Özellikle Sultan Hamid'in karikatürleri geniş yer bulmuştur. Bu karikatürler saygısızca bir söylem ve aşağılanma

³⁷ *The Ocala Banner*, Monday, 11 September 1903.

³⁸ *The St. Louis Republic*, Monday, 11 September 1903.

içermiştir. *The Salt Lake Herald* gazetesi Makedonya'daki isyanı kendi dilinden anlatan bir karikatüre yer vermiştir. II. Abdülhamit elinde kılıç ve tabanca ile Makedonya'da çıkan isyanı bastırmaya giderken tasvir edilmiştir. Padişah ağzındaki sigarasıyla ve soğukkanlı duruşuyla dikkat çekmiştir.³⁹

Resim 7. *The Salt Lake Herald*, Saturday, 22 August 1903.

Yine aynı gazetenin 11 Ekim 1903 tarihli sayısında *Son Sanat Eseri* isimli ironik bir karikatürle Osmanlı Padişahı pişkinlikle suçlanmıştır. Padişah, yapmış olduğu resimde kendisini Kur'an okuyan kanatlı ve haleli bir meleğe benzetmiştir. Resimde dikkat çeken bir diğer nokta ise Padişahın Kur'an okumak için üst üste koyulan Kur'anları basamak olarak kullanmasıdır. Kur'an'ın üzerine basarak Kur'an okuyan masum bir Müslüman!...

Gazetenin ilk sayfasından verilen haberin devamında ise Viyana Neue Freie Presse'te yayımlanan bir habere atıf yapılmış, *Muhafızlar Korkudan Öldü*

³⁹ *The Salt Lake Herald*, Saturday, 22 August 1903.

başlıklı haberde şu ifadeler yer verilmiştir:

*Medine Şeyhi'nin Peygamber Hz. Muhammed (SAV)'in kabrinden 'Allah (C.C) senin insanlarını korusun' diye bir ses duydu. Sesin ardından dehşete kapılan görevliler hayatlarını kaybetti. Bu haber İstanbul'da heyecanla karşılandı. Osmanlı hükümeti bu olayı Hıristiyanlara karşı yapılan savaşa alet etti.*⁴⁰

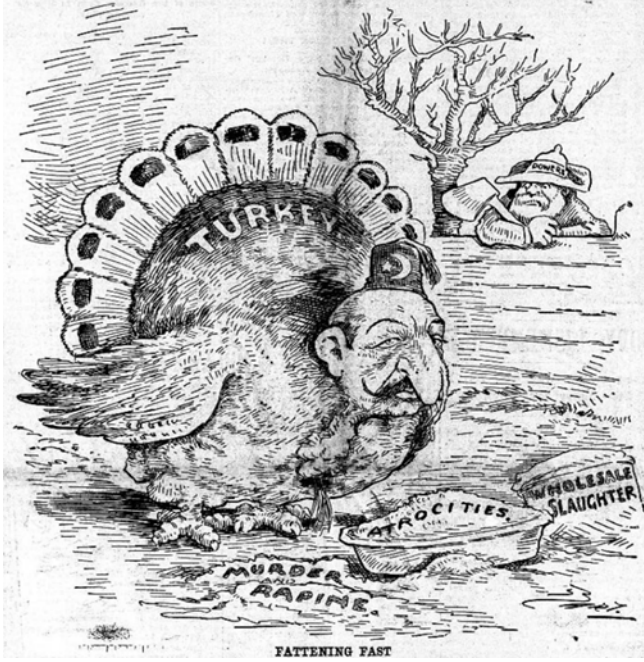

Resim 8. *The Salt Lake Herald*, Friday, 11 September 1903.

Makedonya'daki isyan sırasında ABD'de 15 Eylül 1903 tarihinde yayımlanan karikatür Türklük tahkir edilmiş ve aşağılanmış. Adı geçen gazete, olaylar esnasında yayımladığı karikatürde Türkiye'yi cinayet, katliam ve vahşetle beslenen besili bir hindiye, Avrupalı güçleri de elinde baltayla katliama seyirci kalan birine benzetmiştir.⁴¹ Bu karikatürle kendi kamuoyuna Makedonya konusunda daha fazla şey yapılması gerektiğini söylemesi açısından önemlidir.

⁴⁰ *The Salt Lake Herald*, Friday, 11 September 1903.

⁴¹ *The Minneapolis Journal*, Tuesday, 11 September 1903.

Resim 9. *The Minneapolis Journal*, Tuesday, 11 September 1903.

Amerika’da yayımlanan *Bisbee Daily Review* gazetesinin 11 Ekim 1903’teki nüshasında “*Medeniyete İtiraz*” başlıklı haberinde Makedonya isyanını Türk zulmünden kurtulmak için yapılan destansı bir çaba olarak nitelmiş ve aşağıdaki karikatürü gazetede yayımlamıştır. Karikatürde Makedonya Türk zulmünden ezilerek yerde yatan masum bir kadın olarak betimlenmiş ve Avrupalı devletlerden yardım dilenirken resmedilmiştir. Bu esnada Avrupalı büyük devletler ise kendi aralarında toplantı yaparken gösterilmiş, bir bakıma yapılan zulme sessiz kalmışlardır. Karikatürün sol alt köşesinde katledilmiş cansız halde yatan çocuk figürü dikkat çekmiştir.⁴²

The San Francisco Call 11 Ekim’de aşağıdaki karikatürü paylaştı. Resmin altına da “Sultanın Arnavut askerleri, Türk askerleri Balkanlarda altmış bin Hristiyan’ı katletti.” ifadelerini kullandı. Resme dikkatli bakıldığında farklı şeyler görünmektedir. Karikatürde ilk fark edilen şey bir taraftan gayet soğukkanlı, ama çok kararlı bir şekilde insanlık suçunun işlenmesidir. Ayrıca zavallı ve masum Makedonların vahşice öldürdükleri en küçük noktasına kadar an-

⁴² *Bisbee Daily Review*, Sunday, 11 October 1903.

latılmaya çalışılırken, Müslümanların öldürülmesinden bu şekilde bahsedilmedi.⁴³

Resim 10. *Bisbee Daily Review*, Sunday, 11 October 1903.

Kuşkusuz Amerikan basınına dair bu türden örnekleri daha da çoğaltmak mümkün ama lafı daha fazla uzatmadan yazıyı toparlayalım. Amerikan gazetesindeki bu tür katliam haberlerinin doğruluğu genelde resmi ya da tarafsız kurumlar tarafından onaylanmamıştır. Haberlerin geneline bakıldığında olaylara hep Hıristiyan gözlüğü ile bakılmış bu sebeple gazetelerin tarafsız haber yayınladığını söylemek imkânsız hale gelmiştir. Bundan dolayı hep suçlanan Osmanlı Hükümeti ve Müslümanlar olmuş, mağdur edilenler de hep Hıristiyan Makedonlar gösterilmiştir. Haberlere göre Makedonya’da Türk zulmü altında inleyen Bulgarlara karşı yapılan katliamlar neredeyse sistematik bir soykırımdır.

Resim 11. *The San Francisco Call*, 11 September 1903.

⁴³ The San Francisco Call, Sunday, 11 September 1903.

3. İngiliz Gazetelerinin İsyanı Bakış Açısı

Peki, burada yaşananların ardından İngiltere’de hangi gazete ne yazdı? Gazeteler hangi manşetleri attı? Konumuz ile alakalı yayımlanan haberlerin tamamını bu makalede ele alıp inceleme imkânımız maalesef yok. Ancak örnek olarak bu haberlerden bazılarını incelemeye çalışalım.

Genel olarak İngiliz gazetelerindeki haberlere baktığımızda isyanın çıkış sebepleri, isyanın çıkışı, İngiliz hükümetinin ayaklanma sırasındaki tutumu, Hıristiyanlara karşı yapılan “katliamlar”(?) ve medyanın “devrimcilere” bakış açısına dair bilgiler ediniyoruz. Ama ilk önce isyan süresince İngiliz basınında çıkan haberlerin sayısal verilerine bakalım.

Makedonya Bulgar devrimci örgütünün amaçlarından biri de; Avrupa kamuoyunun dikkatini çekmekti. Nitekim bu amaçlarına da bir nebze ulaştığı basında çıkan haberlerin sayılarından anlaşılacaktır. Makedonya’daki olaylar hakkında 1903 yılı Ağustos-Eylül-Ekim aylarını kapsayan üç aylık dönemde İngiliz basınında toplam 2.845 haber yapıldı. İngiliz gazetelerinde, Makedonya’daki olaylar haber türündeki içerikten ibaret olup, köşe yazısı türündeki içerikte pek yer almadı. Aşağıdaki grafikten de anlaşılacağı üzere isyan esnasında İngiliz basınında Makedonya ile ilgili haberler gözle görülür bir oranda arttı. Anlaşılan o ki Makedonya’daki isyan İngiliz basınının olduğu kadar İngiltere’de yaşayan insanların da dikkatini çekmeyi başardı.⁴⁴

İngiltere’de yayınlanan gazetelerde İngiliz hükümetinin, İngiliz siyasetçilerinin görüşleri anlatılmaktadır. Genel anlamda İngiliz basınına baktığımızda isyanın ortaya çıkmasındaki esas sebep olarak en çok

⁴⁴ VMRO İlinden ayaklanmasına gerekçe olarak Osmanlı Devleti’nin Makedonya bölgesinde uygulaması gereken ıslahat programını gerçekleştirmediğini ileri sürüp, amacın bu programın uygulanmasını sağlamak idi. Avrupalı güçlerin dikkatini bölgeye çekmek isteyen VMRO 12 Ağustos 1903’te bölgede bulunan Batılı güçlerin temsilcilerine gönderilen bildiriye durumu çok farklı anlatmıştı. Bildiriye göre Müslüman’lar Makedonya ve Edirne vilayetindeki Hristiyanlara sistematik bir şekilde baskı yapmaktaydı. Ayrıca hükümetin yapması gereken reformları yapmamış olması Türk fanatizmini körüklemiştir. Komiteye göre reformların etkili bir şekilde yapılabilmesi için Avrupalı devletler tarafından bağımsız bir Hristiyan valinin atanması gerekmektedir. Komitenin istekleri kabul edilene dek savaşıma devam edecekleri bildirinin sonunda vurgulanmıştır: *The New York Times*, Tuesday, 11 August 1903.

Osmanlı hükümetinin kötü idaresi üzerinde durmaktadır. Nitekim *The Dundee Evening Telegraph* gazetesindeki ayaklanmanın nedeni ile ilgili haber şöyledir:

İsyanın çıkış sebebi İngiltere Başbakanı Mr. Balfour tarafından tek taraflı olarak ortaya konuldu. Başbakanı göre ayaklanmanın nedeni Türk idaresinin beceriksizliği, devletin Makedonya'daki Hristiyanlara sistematik bir şekilde uygulamış olduğu işkence, zulüm ve bölgedeki Müslümanlar tarafından Hristiyanlara yapılan baskı ve şiddettir. Ayrıca olayların nedenleri arasında bölgedeki Hristiyan ahalinin Makedonya'nın bir Hristiyan genel vali tarafından yönetilme taleplerinin gerçekleşmemesi de bulunmaktadır.

Başbakan Mr. Balfour her ne kadar devrimcilerin planlı bir şekilde katliam yapsalar da Osmanlı hükümetinin isyancılara karşı insancıl bir politika izlemesi gerektiğini de tavsiye ediyor.⁴⁵

Örneklerde de görüleceği üzere gazetelere göre isyanın çıkış sebebi olarak en çok Osmanlı hükümetinin beceriksizliği üzerinde durulmuş ve olanlardan hükümet sorumlu tutulmuştur.

İngiltere'nin bu isyan sırasındaki politik duruşu ile alakalı *Sunderland Daily Echo and Shipping* gazetesinin 11 Ağustos 1903 tarihli sayısı buna örnek olarak verilebilir. Habere göre:

Rusya ve Avusturya'nın fazlasıyla Makedonya'daki isyanla ilgilendiğinden ve bazı idari reformların uygulanması için girişimlerde bulunduğundan şimdilik bu girişimlere İngiliz hükümetince destek verilmekle yetinilmesi gerekmektedir. Fakat reformların başarıya ulaşmasının önünde isyancıların saldırıları engel teşkil ettiğinden İngiliz hükümeti bu durumdan endişe duymaktadır.⁴⁶ Bu yüzden şiddetin daha fazla tırmanmaması adına İngiltere Türk ordusunun isyan esnasındaki aşırı tepkisini önlemek için Osmanlı hükümetine baskı yapılmalıdır.⁴⁷

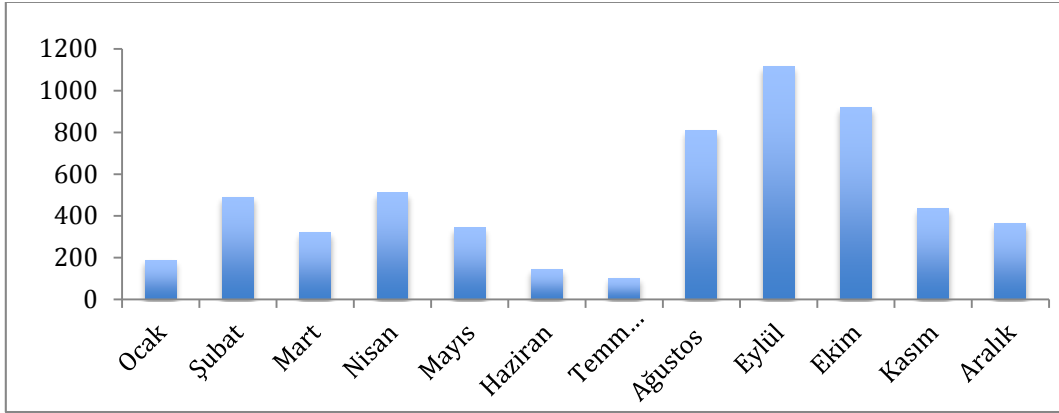
Konuyla alakalı benzer haber ve değerlendirmeler diğer gazetelerde de yer almıştır.⁴⁸

⁴⁵ *The Dundee Evening Telegraph*, Tuesday, Tuesday, 11 August 1903.

⁴⁶ *Sunderland Daily Echo and Shipping Gazette*, Tuesday, 11 August 1903.

⁴⁷ *Dundee Courier*, Tuesday, 11 August 1903.

⁴⁸ *Manchester Courier and Lancashire General Advertiser*, Tuesday, 11 August 1903; *Western Daily Press*, Tuesday, 11 August 1903; *Derby Daily Telegraph*, Tuesday, 11 August 1903.

İngiliz gazeteleri isyanın ilk gününden itibaren Makedonya'daki olayları, bütün ayrıntılarıyla, bütün "iğrençliğiyle" ortaya çıkarmayı, her şeyi anladığı gibi bize nakletmeyi tercih etmiştir. Kanaatimizce konuyla alakalı birkaç örnek, İngiliz medyasının içinde bulunduğu durumun anlaşılması bakımından yerinde olacaktır.

Sunderland Daily Echo and Shipping gazetesi bize isyanın ilk günlerine dair şu bilgileri vermektedir:

Selanik'ten gelen son dakika haberlerine göre sayıları on binlere ulaşan isyancılar Manastır Vilayeti'nin dört bir yanında Osmanlı ordusu ile çatışma halinde. Manastır Şehri karadan askeri bir kordon altına alındı, şehirden dışarıya ve dışarıdan şehre kimse bırakılmıyor.

İsyancıların Kesriye'ye saldırmasının ardından başlayan çatışmalarda birçok kadın ve çocuk Bulgar komitelerince esir alındı. İsyancılara esir düşen kadın ve çocukların bir kısmı komitece diri diri yakıldığı Hüseyin Hilmi Paşa tarafından iddia edildi. Ohri'de bazı Rum köylerine de baskınlar yapıldı, köylüler katledildi. Rum köylerinin saldırıya uğraması ve Rumların katledilmesi sonrasında Yunanistan Bab-ı Âli'den Rum vatandaşlarının korunmasını istedi.⁴⁹

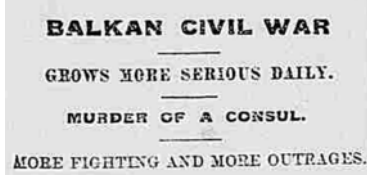
Portsmouth Evening News gazetesinde çatışmaların Makedonya geneline yayıldığından bahsedilmektedir. Açıklamanın devamında ise şunlar aktarılmaktadır:

Grafik. 1903 senesinde İngiliz basınında Makedonya ile ilgili haberlerinin dağılımı

Resim 12. "Balkan İsyanı" başlıklı haber (Sunderland Daily Echo and Shipping Gazette, 10 August 1903)

⁴⁹ Sunderland Daily Echo and Shipping Gazette, Monday, 10 August 1903.

Resim 13. “Balkan İç Savaşı” başlıklı haber (*Portsmouth Evening News*, 10 August 1903)

Makedonya'daki durum gün geçtikçe kötüleşiyor. Son gelen bilgilere göre bölge iç savaşın eşiğine geldi. Dört bir yandan çatışma haberleri geldi. Komitenin saldırıları Selanik'ten sonra Seres'e de sıçradı. Üsküp'te ise devrimci bir grup şehre girdi. Kesriye'de de Bulgar isyancılar Müslüman köylere saldırıda bulundu. Arnavutluk'un kalbi olan Debre'de dört Bulgar köyü devlete karşı ayaklandı.⁵⁰

Ayaklanma sırasında komitenin idareyi ele geçirmeyi başardığı en büyük yerleşim yeri Kruşevo'dur. Komite Kruşevo'da bir meclis toplayarak altmış kişiyi meclis üyesi seçti ve burada Kruşevo Cumhuriyeti'ni kurdu. Ancak kurulan bu cumhuriyetin ömrü sadece on gün sürdü. 13 Ağustos 1903 tarihinde Bah-tiyar Paşa'nın Kruşevo'yu isyancıların elinden geri almasıyla isyan sona erdi.

Kruşevo'da yaşananlar İngiliz medyasında geniş yer buldu. Basın yayın organlarının ilk gündem maddesi haline gelen Kruşevo olaylarını gazeteler manşetten duyurdu. İşte bazı gazetelerin manşetleri: *Hull Daily Mail* “*Balkanlar ve Katliam*”⁵¹; *Edinburgh Evening News* “*Kruşevo'da Katliam*”⁵²; *Dundee Courier* “*Makedonya'da Vahşet*”⁵³; *Tauton Courier and Western Advertiser* “*Balkan Yangını*”⁵⁴; *Manchester Courier and Lancashire General Advertiser* “*Türk Fanatizm*”⁵⁵; “*Makedonya'da Katliam*”⁵⁶.

Kruşevo haber ve gelişmeleri ile ilgili basın-yayın organlarında yer alan haberlerden sadece birkaçı şöyledir:

13 Ağustos tarihinde yayımlanan Times gazetesindeki haberde, isyanın kısa sürede genişleyerek Selanik Vilayeti'ne kadar yayıldığı ayrıca Manastır'da kine benzer katliamların burada da vuku bulduğu vurgulandı. Haberin devamında ise şu ifadeler vardır:

⁵⁰ *Portsmouth Evening News*, Monday, 10 August 1903.

⁵¹ *Hull Daily Mail*, Tuesday, 11 August 1903.

⁵² *Edinburgh Evening News*, Wednesday, 19 August 1903.

⁵³ *Dundee Courier*, Friday, 28 August 1903.

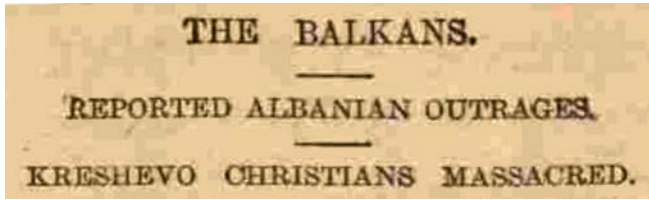
⁵⁴ *Tauton Courier and Western Advertiser*, Wednesday, 19 August 1903.

⁵⁵ *Manchester Courier and Lancashire General Advertiser*, Monday, 31 August 1903.

⁵⁶ *Lincolnshire Echo*, Monday, 31 August 1903.

İsyancılar, Üsküp yakınlarındaki Kruşevo'nun büyük kısmını ele geçirmekte. Osmanlı ordusu şehri geri almak için kırık bin askerle şehri kuşattı, askerler saldırıya hazır bir durumda beklemekte. Öte yandan Kesriye ve Florina'da isyancılarla askeri kuvvetler arasında çatışmalar devam etmekte.

Sorovich'te devam eden operasyonlarda yüz elli isyancı öldürüldü. Hüseyin Hilmi Paşa son gelişmeler hakkında Rus ve Avusturya elçiliklerini bilgilendirdi.⁵⁷

Resim 14. "Kruşevo'da Hıristiyan Katliamı" (Gloucester Citizen, 15 August 1903)

Gloucester Citizen gazetesindeki 15 Ağustos tarihli haberde Makedonya'daki son duruma dair bilgiler aktarılıyor. Daily Mail muhabirinin Belgrad'dan bildirdiğine göre:

Binlerce Arnavut Kruşevo'daki Türk birliklerine katılmak için Debre'den ayrıldı. Kruşevo'yu ele geçiren Türkler şehirdeki tüm Hıristiyanları katliama tabi tuttu.

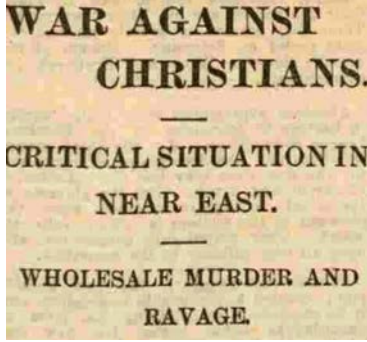
Berlin'den gelen en son haberlere göre isyancılar tekrar Kruşevo'yu ele geçirdi. İsyancılar ilk iş olarak kaymakamı ve tüm memurları katletti. Türklerle yardım ettikleri gerekçesiyle birçok Ulah da öldürüldü. Daha sonra Kruşevo yakınlarındaki Arnavut köyleri tarumar edildi. İntikam almak isteyen Arnavutlar da Karbonstza'daki Hıristiyan köylerini yaktı, birçok kişiyi öldürdü.

Kırçova'da ise Türkler Hıristiyanlara karşı dehşet verici katliamlara girişti. Kadın, erkek ve çocuklar öldürülenler arasındaydı.⁵⁸

Dundee Courier'in "Hıristiyanlara Karşı Savaş" başlıklı haberi şöyledir: Sofya'daki muhabirin bildirildiğine göre bölgedeki durum gittikçe daha vahim bir hal alıyor. Bulgar hükümetinin de işi gittikçe zorlaşıyor.

⁵⁷ Times, 13 August 1903

⁵⁸ Gloucester Citizen, Saturday, 15 August 1903

Resim 15. “Hristiyanlara Karşı Savaş”, (*Dundee Courier*, 31 August 1903)

Selanik'teki Bulgaristan temsilcisinin aktardığına göre Türk kaynaklarınca açıklanan; devrimcilerin köyleri yakıp, yıktığı, katliam yaptığı, kadınlara tecavüz ettiğine dair rapora cevap olarak devrimcilerin sadece kendilerine saldıran Türk Beylerine karşı saldırıda buldukları ve Türk makamlarınca iddia edilenlerin ise gerçeği yansıtmadığı bildirilmekte.

Haberin devamında ise:

Dört bin Arnavut'un Ohri ve Kırçova'da köyleri yağmaladığı da ifade edildi. Evleri talan edilen köylüler ise dağlardaki isyancılara katıldı.⁵⁹

Sheffield Daily Telegraph 31 Ağustos'taki haberinde ise Türk birliklerinin Neveska'yı yeniden ele geçirdiği ve burada meydana gelen çatışmalarda yüzlerce Bulgarın öldürüldüğü duyuruldu. Gazetede ayrıca isyancılara karşı yapılacak saldırı öncesinde girişilen askeri hazırlıklar hakkında da bilgi verildi. Buna göre:

Kosova'da altmış bin redifin seferberliğine dair irade çıktı. Karaman redif birliği altı dağ topu ile birlikte Florina'ya ulaştı. Seferberlik emri sonrasında Arnavutluk'ta askere gönüllü olarak katılımlar büyük bir heyecanla yapıldı. Bu gün ulaşan haberde Arnavut gönüllülerine dağıtılması için gönderilen silahların yüklü olduğu kargolar Selanik'e ulaştı.

Haberinde devamında ise fanatik askerlerin karıştığı bir olaydan bahsedilmiştir. 28 Ağustos sabahına dair bilgiler veren haber şöyledir:

Bu gün Selanik, Manastır, Üsküp ve Edirne konsolosluklarından herhangi bir haber ulaşmadı. Sadece Üsküp'ten edinilen istihbarata göre; Avusturya-Macaristan konsolosunun konsolosluktan ayrılmasından az evvel binaya doğru askerler tarafından yaygın ateşi yapıldı. Saldırı esnasında şans eseri kimse yaralanmadı. Burada dikkat çeken bir diğer husus ise bazı askerlerin askeri disiplinden uzaklaşmalarıdır.⁶⁰

Resim 16. “Kanlı Türk Zaferi” (*Sheffield Daily Telegraph*, 31 August 1903)

Dundee Evening Telegraph, *Manchester Courier* and *Lancashire General Advertiser*, *Lancashire Evening Post* 2 Eylül tarihli haberlerinde Makedonya'da yaşananları şu ifadelerle bize aktarıyorlar:

⁵⁹ *Dundee Courier*, Monday, 31 August 1903.

⁶⁰ *Sheffield Daily Telegraph*, Monday, 31 August 1903.

Geçici hükümet adına General Zountscheff ve Albay Jankof tarafından Makedonya'da genel bir isyanın başlatıldığı duyuruldu. Manastır'a bağlı Debre'den çatışma haberleri gelmekte. Debre ahalisinin dağlara kaçtığı bildirildi.

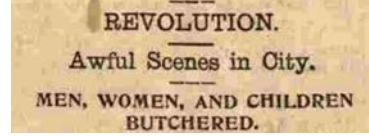
Ağır silahlı Türk askerleri ile isyancılar tüm gün Arzensi'de çatıştı. Türkler mağlup oldu. Gece yarısından sonra geri gelen Türkler köyü ateşe verip köylüleri katletti. Yüz seksen erkek, iki yüz kadın ve çocuğun cesedi harabeler arasında bulundu. Türkler Velisi'de de halkı katletti, köyü ateşe verdi. Salı günkü çatışmalarda yüzlerce Bulgar öldürüldü. Daily Telegraph'a göre Makedonya'daki Türk birliklerinin sayısı 350.000'e ulaştı.

Edinilen bilgiye göre Hüseyin Hilmi Paşa Manastır'daki vilayet merkezinden korkusundan ayrılmadı. İsyancı liderlerinden Grueff paşaya gönderdiği mektupta Türk askerleri ve Arnavut başıbozukların barbarca davranışlarının durdurulmasını aksi takdir de kendilerinin de Türkleri katledeceklerini yazdı.⁶¹

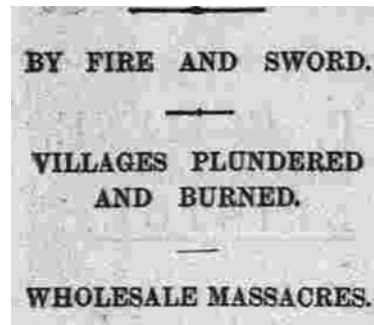
Türkler Resne'nin güneyindeki iki köyü talan edip ateşe verdi. Köyler tamamen küle döndü. Türk kaynaklarının açıkladığına göre Kilssur'da yapılan çatışmalarda yüz yirmi Bulgar isyancı öldürüldü otuzu teslim oldu. Dün Smilovo'da iki yüz, bu günkü çatışmada da dört yüz seksen Bulgar isyancı öldürüldü. Yeni gelen haberlere göre Türkler Malko Tırnovo'da Bulgar evlerini yağmaladı ve kadınlara keлимelerle anlatılamayacak kadar büyük bir vahşet yaptı. Burada yüz erkeğin ve sekiz yüz kadının cesedi yıkıntılar arasında bulundu. Türkler Velisi'de de köylüleri öldürdü.⁶²

Sheffield Daily Telegraph gazetesinde çıkan bir diğer haberde ise adının açıklanmasını istemeyen bir görgü tanığının yaşadıkları şöyle aktarılmıştır:

Hayati bir risk alarak Kruşevo'ya girdim. İki gün boyunca işgal edilen şehir katliam ve talandan gözü dönmüş asker ve Arnavut başıbozuklar tarafından yakılmış, yıkılmış ve talan edilmiş. Şehirde çıkan yangından geriye kalan sadece evlerin taş duvarları, tamamen yanıp kül olmamış damları, tam olarak yanmamış ve kömürleşmemiş insan cesetleri, köpekler tarafından yenmiş insan uzuvları...

Resim 17. “Şehirde Korkunç Sahneler: Erkek, Kadın ve Çocuklar Katledildi” (Dundee Evening Telegraph, 2 September 1903)

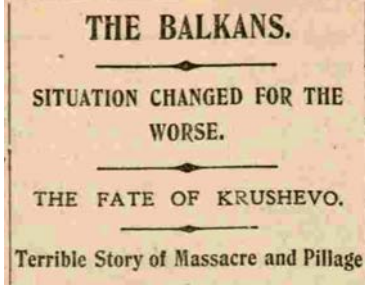

Resim 18. “Köyler Talan Edildi ve Yakıldı; Toplu Katliam” (Western Daily Press, 2 September 1903)

⁶¹ Dundee Evening Telegraph, Wednesday, 2 September 1903; Lancashire Evening Post, Wednesday, 2 September 1903; Manchester Courier and Lancashire General Advertiser, Wednesday, 2 September 1903.

⁶² Western Daily Press, Wednesday, 2 September 1903.

Resim 19. “Katliam ve Talanın Korkunç Hikâyesi” Alt Başlıklı Haber (Sheffield Daily Telegraph, 15 September 1903)

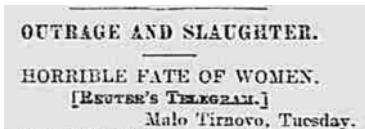
Katliamdan kaçan savunmasız kadın ve çocuklar günlerce aç ve susuz bir şekilde saklandı. Gizlendikleri yerden çıkanlar kadın ve çocuk demenden Türkler tarafından vuruldu. Asker ve başıbozuklar şehirden ayrılırken kurbanlarına ait olan yedi bin baş sığır ve koyunu da yanlarında götürdü. En az elli köy ve yerleşim birimi aynı kaderi yaşadı. Burada yaşananlar barbarlığın delili...⁶³

Portsmouth Evening News gazetesi 30 Eylül günü yine çok konuşulacak bir habere imza attı ve Türk askerlerinin tecavüzüne uğrayan kadınlarla ilgili pek çok korkunç iddiada bulundu. Haber şöyledir:

Malo Tırnovo’da isyan öncesi bin iki yüz aile yaşamaktaydı. Şu anda bunlardan yüzü buradan ayrıldı. Seksen aile Bulgaristan’a gitti. Geriye kalanların akıbetine dair herhangi bir bilgi yok. Burada Ağustosun 19’u ile 25’i arasında otuz beş Bulgar öldürüldü. Otuz civarında kadın ve çocuk kaçmaya çalışırken öldürüldü. Diğere bir köyde ise kırk kişinin öldürüldüğü haberi geldi. Birçok kadın ve kız askerler tarafından tecavüze uğradı. Geriye kalanlar ise zorla kışlaya götürüldü. Bunların bir kısmının da işkence sonucu katledildiği iddia edildi.

Kırklareli’nden gelen haberler dehşet vericiydi. Bu şehirde yüzlerce Bulgar ailesi yaşamaktaydı. Bir kaç hafta evvel buraya gönderilen Arnavut birlikleri cinayet işleyip soygun yaptı. Bununla da yetinmeyen Arnavut askerler kadın ve kızlara tecavüz edip onları katletti. Bazı kadın ve kızları da haremlerine aldılar. Birçok kişi sokak ortasında öldürüldü. Son olarak yakaladıkları bir Yahudinin ellerini kestiler. Şehre yakın yerde bulunan üzüm bağlarında kesilip parçalara ayrılmış dört Bulgarın cesedi bulundu.⁶⁴

Son olarak hem Amerika ve hem de İngiltere’de çıkan isyan ve asiler ile ilgili haber ve yazılarda kullanılan terminoloji üzerinde durulması gereken bir diğer noktadır. Müslüman halk şehitlerine ağlarken, İngiliz ve Amerikan basını ısrarla Müslüman köylere saldıranlara isyancı (*rebels*), devrimci (*revolutionary*), özgürlük savaşçısı gibi tanımlamaları kullanmayı tercih etmektedir. Ayrıca İngiliz basını yaşananlara Bulgarların isyanı gözüyle bakmaktadır.

Resim 20. “Kadınların Korkunç Kaderi; Tecavüz ve Katliam” (Portsmouth Evening News, 30 September 1903)

⁶³ Sheffield Daily Telegraph, Tuesday, 15 September 1903.

⁶⁴ Portsmouth Evening News, Wednesday, 30 September 1903.

Bulgar terörüne Makedonya’da İsyân (*Insurrection in Macedonia- Macedonian Revolt*), ayaklanma (*New Rising in Macedonia*), Balkan Devrimi (*The Balkans Revolt*), devrim hareketi (*Revolutionary movement*) gibi ifadeler bolca kullanılmıştır. Atılan bu başlıklar daha ilk günlerden yabancıların teröre nasıl baktığını ortaya koymaktadır.⁶⁵

Resim 21. “Makedonya İsyanı; Devrimciler Toplantıda” (*The Graphic*, 19 December 1903)

Sonuç

Amerikan ve İngiliz gazetelerinden yapığımız bu inceleme, basının Osmanlı Devletine, hükümetine ve Müslümanlara hangi gözle baktığını bir nebze ortaya koymaktadır. Medyanın haberi veriş biçimi ve yoru-

⁶⁵ Aynı haberde isyancıların Manastır’da Müslüman köylerinin bastıklarından, yüzlerce isyancının İştib ile Palanka arasındaki telgraf hatlarına saldırdıklarından bahsedilmektedir: *Gloucestershire Echo*, Wednesday, 5 August 1903; *Edinburg Evening News*, Wednesday, 5 August 1903; *Manchester Courier and Lancashire General Advertiser*, Wednesday, 5 August 1903; *Portsmouth Evening News*, Thursday, 6 August 1903; *Exeter and Plymouth Gazette*, Thursday, 6 August 1903; *Aberdeen Journal*, Thursday, 6 August 1903; *Sunderland Daily Echo and Shipping Gazette*, Thursday, 6 August 1903.

muyla okuyucuların duygu ve düşüncelerini de harekete geçirmeye yardımcı olmaktadır. Çünkü Amerikan ve İngiliz gazetelerindeki manşetler ve haber başlıklarında kullanılan provokatif dil, Amerikan ve İngiliz toplumunda düşmanlığı körüklemeye yöneliktir. Bizce haberlerdeki söylemlerin temelinde önyargılar, Türk düşmanlığı, tarafgirlik, ayrımcılık yatmaktadır.

Amerikan ve İngiliz gazetelerinde çıkan yazılarda en çok şu husus üzerinde durulmuştur: Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'ne baskı yaparak zorla reformlar yaptırılmalı ve bu reformlara uyması için hükümete baskı yapılmalıdır. Siyasetçiler hep bu konu üzerinde durmuş ve Avrupa kamuoyunu bu siyasete kışkırtmış hatta onları hareketsiz kalmakla suçlamıştır.

Dikkatimiz çeken diğer bir husus da medyada her defasında Müslümanlardan/Türklerden nefretle bahsedilmiş, bu da yetmezmişçesine halkın gözünde Müslüman/Türkler tecavüzcü, cani ve barbarca cinayet işleyen, kan döken, Hristiyan köylerini ateşe veren, durmaksızın yapılan katliamların temel sorumlusu "potansiyel bir suçlu" olarak görülmüştür. Ayrıca askerlerin geçtikleri her yerde savunmasız çocuk, kadın ihtiyar demeden yaptığı (?) işkence, eziyet, katliam ve zulmün İslam adına yaptıkları iddia edilmiştir. Çok daha acısı ise bunun Kur'an'ın bir emriymiş gibi basında gösterilmesidir. İslam'a yönelik oluşturulmaya çalışılan olumsuz imajdır.

Medyada yoğun bir şekilde yapılan isyan/devrim ile ilgili haberler de, ülke içerisinde Müslümanlara olan olumsuz bakışı bizlere açık olarak göstermektedir. Amerikan ve İngiliz medyası Makedonya'da yaşananları kendi halkına "işte Müslümanlar" diye lanse ederek İslamofobiyi kışkırtmaktadır. Bir anlamda bu çalışmada "İngiliz Medyasında İslamofobi"yi, "Amerikan Medyasında İslamofobi"yi görmekteyiz. Amerikan ve İngiliz gazeteleri bu yayının politikalarıyla Makedonları manevi olarak cesaretlendirmiş ve bu

sorunun büyümesinde onlara destek olmuştur.

Müslümanların/Türklerin kana susamış birer katil olarak gösterilmesine neden katliam haberlerinin ne kadar taraflı olup olmadığı bizce şüphelidir. Çünkü yerel kaynaklardan alınan katliam haberleri bağımsız kaynaklarca doğrulanmamıştır. Bu da ölümlere tek taraflı bakıldığı izlenimi uyandırmış ve yaşananların daha fazla manipülasyona açık hale gelmesine sebep olmuştur. Kanaatimizce bu manipülatif haberler karakter yoksunu, objektiflikten ve hakkaniyetten uzaktır.

Örgütün çok sayıdaki silahlı alt örgütlerinin Makedonya'da saldırılar ve militan eylemler gerçekleştirirken özellikle Amerikan basınında çıkan haberlerden bunları "mali, siyasi ve askeri" yönden destekleyen Amerika'daki Bulgar organizasyonların sivil toplum örgütü süsü altında faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır. Terörü nerden ve ne sebeple gelirse gelsin kesin bir dille kınamaları beklenirken İngiliz ve Amerikan basının yaşananlara Hıristiyan gözlüğüyle baktığı burada da açık olarak görülmektedir.

1903 yılı Ağustos ayı başında Makedonya'da çıkan İlimden Ayaklanması tüm dünya kamuoyunun ilgisini bu bölgeye çekti ve 1902 yılında başlamış olan uluslararası müdahale çabaları bu ayaklanmanın ardından daha da kararlı bir yola girdi. Sonuç olarak toparlamak gerekirse, Bulgar komitelerinin yaptığı terör ile günümüz Türkiyesi'nde meydana gelen terör saldırıları arasında paralellik bulunmaktadır. Yalnızca aktörler değişmiştir...

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Bab-1 Ali Evrak Odası

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Bab-1 Ali Evrak Odası
İrâde-Dâhiliye

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rumeli Müfettişliği Müteferrik Evrak

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rumeli Müfettişliği Sadaret ve Bakıtabet Evrakı

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yıldız Mütevenni Maruzat

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yıldız Perakende Dâhili Maruzat

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yıldız Perakende Evrakı Hariciye Nezareti Maruzat

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yıldız Perakende Evrakı Umum Vilâyetler Tahrirâtı

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yıldız Resmî Maruzât

İSAM, Hüseyin Hilmi Paşa Evrakı

Gazeteler

Aberdeen Journal

Bisbee Daily Review

Dundee Courier

Edinburg Evening News

Exeter and Plymouth Gazette

Gloucister Citizen

Gloucestershire Echo

Hull Daily Mail

Lancashire Evening Post

Manchester Courier and Lancashire General Advertiser

New-York Tribune

Sheffield Daily Telegraph

Sunderland Daily Echo and Shipping Gazette

Tauton Courier and Western Advertiser

The Dundee Evening Telegraph

The Graphic

The Intermountain Catholic

The Minneapolis Journal

The New York Times

The Ocala Banner

The Salt Lake Herald

The Sanfrancisco Call

The St. Louis Republic

The St. Paul Globe

The Wichita Daily Eagle

Times

Western Daily Press

Western Gazette

Modern Kaynaklar

_____ (1989), “Arşiv Belgeleriyle Makedonya’da Bulgar Çete Faaliyetleri”, *Osmanlı Araştırmaları*, (IX), 209-234.

_____ (1992), *Şarki Rumeli Vilayeti*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları

_____ (1997), “Elviye-i Selase”, *DİA*, XI, İstanbul, 68.

Ahbab, Yakup, (2015), *Üsküp Sancağı'nın İdari ve Sosyo/Ekonomik Yapısı (1876-1911)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akkuş, Yakup, (2011) *Osmanlı Taşra Maliyesinde Reform: Merkez-Taşra Arasındaki İdarî-Malî İlişkiler ve Vilayet Bütçeleri (1864-1913)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydın, Mahir, (1998), “Hüseyin Hilmi Paşa”, *DİA*, XVIII, İstanbul, 550-221.

Bayur, Yusuf Hikmet, (1991), *Türk İnkılâp Tarihi*, I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

_____ (2003), “Makedonya”, *DİA*, XXVII, İstanbul, 437-444.

Beydilli, Kemal,(1989), “II. Abdülhamid Devrinde Makedonya Meselesine Dair”, *Osmanlı Araştırmaları*, (ayrı basım IX), İstanbul, 77-98.

Dikici, Ali, (2010). “Osmanlı Makedonya’sında Kurulan İlk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı”, *Karadeniz Araştırmaları*, 6 (24), 75-108.

Hacısalihoglu, Mehmet, (2003), *Jön Türkler ve Makedonya Sorunu (1890-1918)*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

İrtem, Süleyman Kani, (1999), *Osmanlı Devleti’nin Makedonya Meselesi: Balkanların Kördüğümü*, (Haz. Osman Selim Kocahasanoglu), İstanbul: Temel Yayınları.

Karal, Enver Ziya, (1996), *Osmanlı Tarihi: (İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı)*, 9, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Kırımızı, Abdülhamit, (2013), “Balkanlar Üzerinde Diploması Savaşı: Rumeli Islahatı, 1902-1908,” (Ed. Z. İskifiyeli & M.B. Çelik, S. Yazıcı), *Türk Tarihinde Balkanlar*, içinde (973-1014), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Balkan Araştırmaları UA Merkezi,.

Kutlu, Sacit, (2007), *Milliyetçilik ve Emperyalizm Yüzyılında Balkanlar ve Osmanlı Devleti*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Özbek, Nadir, (2004), “Osmanlı İmparatorluğu’nda İç Güvenlik, Siyaset ve Devlet, 1876-1909”, *Türklük Araştırmaları Dergisi*, 16, 59-95.

Rossos, Andrew, (2008), *Macedonia and The Macedonians A History*, California: Hoover Institution Press.

Saatçi, Meltem Begüm, (2004), *Makedonya Sorunu (1903-1913)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Saygılı, Hasip, (2003), “1903 Makedonyası’nda Reformlara Tepkiler: Manastır Rus Konsolosu Aleksandır Rostkovski’nin Katli”, *Karadeniz Araştırmaları*, 39, 69-94.

Tevfik, Süleyman, (2011), “II. Meşrutiyetten Cumhuriyete Elli Yıllık Hatıralarım”, *Dün Bugün Yarın*, (Haz. Tahsin Yıldırım-Şaban Özdemir), içinde (379-393), İstanbul: Yayınları.

Tokay, Gül, (1996), *Makedonya Sorunu: Jöntürk İhtilalinin Kökenleri*, İstanbul: Afa Yayınları.

Troçki, Leon, (1995), *Balkan Savaşları*, (Çev. Tansel Güney), İstanbul: Arba Yayınları.

Uzer, Tahsin, (1987), *Makedonya Eşkîyalık Tarihi ve Son Osmanlı Yönetimi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Yarcı, Güler, (2013), “Osmanlı Diplomasisinde Makedonya Meselesi (1876-1913)”, *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 80-81.

Yeşilyurt, Yahya, (2013), “Hüseyin Hilmi Paşa’nın Yemen Valiliği ve Ona Yapılan Suikast”, *OTAM*, 34, 257-285.

Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil, Ağustos-Eylül 2013 Raporu, Hrant Dink Vakfı, İstanbul 2013, <http://nefretsoylemi.org/rapor/mayis-agustos-rapor-final.pdf>

**AMERİKAN VE İNGİLİZ BASININDA İLİNDEN İSYANI
(1903)**

Özet: Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyıldan itibaren ayrılıkçı isyanlar başlamıştır. Osmanlı idaresi altında yaşamış olan Bulgarlar, özellikle Rusya'nın etkisiyle Osmanlı Devleti'ne karşı isyan etmişlerdir. Bunun doğal sonucu olarak Makedonya Rum-Bulgar ve Sırp cemaati arasında bir mücadele alanı haline geldi. Rusya'nın da müdahil olması sonucu Makedonya meselesi uluslararası bir hal almıştır. Bu Rum-Bulgar ve Sırp cemaatleri Amaçlarına ulaşmak için çeşitli terör örgütleri oluşturup, Makedonya'da terör eylemleri gerçekleştirmişlerdir. Bu araştırmanın konusu, Amerikan ve İngiliz gazetelerinde Makedon İsyanı hakkında Ağustos-Ekim1903 tarihleri arasında yayınlanan haberleri içine almaktadır. Bu haberler, Makedon olaylarının başlamasından ve Rusya ve Avusturya-Macaristan'ın müdahalesinden bahsetmektedir.

Anahtar sözcükler: İlinden,
Makedonya, Bulgaristan, Balkanlar

**İLİNDEN REBELLION IN THE USA AND ENGLISH PRESS
(1903)**

Abstract: The separationist rebellions in the Ottoman Empire did start from the beginning of the 19th C. The Bulgarians who lived under the administration of the Ottomans rebelled against them under the influence of the Russians. As a result, a conflict rose among the Macedonian Greek, Bulgarian and Serbs. The entrance of the Russia into this conflict changed it into an international subject. To obtain their goals, the Bulgarians and Serbs constructed different terror organizations and some terrorist attacks took place in the Macedonia. This paper examines the coverage of Macedonian Rebellion in the content of the British and American new papers published in 1903, between August and October. The newspapers reveal some information about both the reasons for the beginning of the Macedonian Rebellion and the role of Russia and Austria in that.

Key Words: Ilinden, Macedonia,
Bulgaria, Balkans